

Výsledky průzkumu výskytu bázlivce kukuřičného (*Diabrotica virgifera virgifera*) v ČR v roce 2013

Účel a zdůvodnění průzkumu:

Bázlivec kukuřičný (*Diabrotica virgifera virgifera*) je jedním z nejvýznamnějších hmyzích škůdců zavlečených v posledních padesáti letech do Evropy. Do České republiky pronikl tento škůdce v roce 2002 při přirozeném rozšiřování areálu výskytu z prvotního ohniska v Srbsku, kam byl koncem osmdesátých let dvacátého století zavlečen ze Severní Ameriky.

Bázlivec kukuřičný byl v roce 2013 škodlivým organismem regulovaným legislativou Evropské unie (EU). Předpisy EU nám ukládaly povinnost zavést na našem území opatření, která zpomalí jeho šíření. Státní rostlinolékařská správa (SRS) proto v rámci těchto opatření rozdělila území ČR do tří oblastí (viz mapa č. 1).

První oblastí byla „oblast kontinuálního šíření“ bázlivce kukuřičného, ve které se populace škůdce považovala již za usídlenou a eradikace zde už nebyla reálná. Nebyla zde nařízena žádná povinná opatření a SRS zemědělcům pouze doporučovala vhodná opatření proti bázlivci.

Druhou oblastí byla „narázníková zóna“, která s výše uvedenou oblastí sousedila. V této oblasti nařídila SRS pro rok 2013 svým nařízením o mimořádných rostlinolékařských opatřeních k ochraně proti rozšíření bázlivce kukuřičného (*Diabrotica virgifera virgifera*) z 23. ledna 2013 (č.j. SRS 003490/2013) všem právnickým a fyzickým osobám, které se při podnikatelské činnosti zabývají pěstováním kukuřice, že smějí pěstovat kukuřici pouze na pozemku, na kterém nebyla kukuřice pěstována v předchozím roce, nebo v kombinaci s ošetřením proti larvám nebo dospělcům bázlivce kukuřičného insekticidním přípravkem uvedeným v platném seznamu registrovaných přípravků na ochranu rostlin s použitím proti bázlivci nebo insekticidním přípravkem povoleným k použití proti bázlivci kukuřičnému podle článku 51 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009. Ošetření proti dospělcům bázlivce se mělo provést co nejdříve po oznámení signalizace tohoto ošetření, které vydal místně příslušný oblastní odbor SRS způsobem v místě obvyklým, minimálně však prostřednictvím úředních desek Sekce územních útvarů na webu SRS.

Třetí oblastí byla „nezamořená oblast“, která byla prostá bázlivce kukuřičného. Pokud se zjistil výskyt bázlivce v této oblasti, nařídila SRS mimořádná rostlinolékařská opatření s cílem zajistit v dané oblasti eradikaci tohoto škůdce.

Tyto tři oblasti se každoročně vymezovaly na základě výsledků detekčního průzkumu SRS, prováděného pomocí sítě feromonových lapáků.

Průzkum výskytu bázlivce se prováděl nejen na základě zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlečení a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, ve znění pozdějších předpisů, ale i na základě souvisejících předpisů EU. Souvisejícími předpisy byly rozhodnutí Komise 2003/766/ES ve znění rozhodnutí 2006/564/ES a rozhodnutí 2008/644/ES, dále pak doporučení Komise 2006/565/ES.

Výsledky průzkumu:

V roce 2013 probíhal monitoring od poslední dekády června do října na 152 pozorovacích bodech (PB) umístěných v porostech kukuřice. Přednostně se jednalo o pozemky s opakovaným pěstováním kukuřice po kukuřici, o oblasti se zvýšeným pěstováním kukuřice na zrna a o pozemky v blízkosti větších mezinárodních letišť, významných silničních a železničních tahů, přepravišť silniční i železniční dopravy a větších řek (viz mapa č. 2). Použity byly maďarské feromonové lapáky Csalomon PAL. Nejvyšší počet odchycených dospělců byl zaznamenán na jižní Moravě a naopak nejnižší počet byl pozorován v severních Čechách. Celkem bylo na území ČR odchyceno 12928 dospělců na 83 PB.

Výskyt dospělců (samců) bázlivce kukuřičného byl zjištěn mezi 10. červencem a 8. říjnem v okresech Benešov, Beroun, Blansko, Brno-venkov, Bruntál, Břeclav, Česká Lípa, České Budějovice, Český Krumlov, Frýdek-Místek, Havlíčkův Brod, Hodonín, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Jihlava, Jindřichův Hradec, Karviná, Kolín, Kroměříž, Kutná Hora, Liberec, Litoměřice, Mladá Boleslav, Náchod, Nový Jičín, Nymburk, Olomouc, Opava, Pardubice, Pelhřimov, Písek, Praha-západ, Prachatice, Prostějov, Přerov, Příbram, Rakovník, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy, Šumperk, Tábor, Trutnov, Třebíč, Uherské Hradiště, Ústí nad Orlicí, Vsetín, Vyškov, Zlín, Znojmo a Žďár nad Sázavou (viz mapa č. 3 a tabulka č. 1).

V oblasti kontinuálního šíření bázlivce kukuřičného se odchýtilo celkem 11823 brouků. V nárazníkové zóně bylo odchyceno celkem 1101 brouků na 33 PB ve 14 okresech. V nezamořené oblasti byly zjištěny výskyty celkem 4 brouků bázlivce na čtyřech PB – vždy po jednom v okresech Česká Lípa, Liberec, Litoměřice a Rakovník.

V případě výskytu bázlivce kukuřičného v nezamořené oblasti byly vymezeny ohniskové zóny s nařízenými mimořádnými rostlinolékařskými opatřeními v okresech Česká Lípa, Litoměřice a Rakovník (viz mapy č. 4 až 6). Ohnisková zóna nebyla v okrese Liberec, protože na příslušných polích již byla kukuřice sklizena. Výskyty škůdce v nezamořené oblasti lze považovat za jeho přirozené šíření.

Závěr a doporučení:

V porovnání s rokem 2012 byl zjištěn nižší celkový počet odchycených dospělců bázlivce kukuřičného na území ČR. Celkové počty odchycených brouků je však třeba brát s rezervou, jelikož v posledních letech bylo v oblasti kontinuálního šíření (bez nařízených rostlinolékařských opatření a s nejvyšší početností škůdce) umístěno méně PB s lapáky kvůli monitorovacímu průzkumu výskytu bázlivce za účelem signalizace než v nárazníkové zóně nebo v nezamořené oblasti, ve kterých probíhal intenzivní detekční průzkum za účelem jeho eradikace nebo zabránění jeho rozšiřování dle stanovených mimořádných rostlinolékařských opatření.

V porovnání s rokem 2012 byl výskyt škůdce mimo oblast kontinuálního šíření zjištěn nově v okresech Česká Lípa, Liberec, Příbram a Rakovník.

Inspektoři SRS zaznamenali poškození kořenů kukuřice larvami bázlivce kukuřičného s následnými příznaky „husích krků“ v okresech Brno-venkov (Branišovice), Břeclav (Podivín), Hodonín (Čejkovice) – jednalo se o lokality s pěstováním kukuřice po kukuřici, často na zamokřených pozemcích. Projevy byly nejzřetelnější po deštích se silným větrem. Dospělci bázlivce způsobili svým žírem redukci počtu zrn v palicích kukuřice (důsledek poškození blizen a následného nedostatečného opylení), poškození mladých palic a požerky na listenech a listech v okresech Brno-venkov (Branišovice), Břeclav (Hustopeče, Lanžhot, Moravská Nová Ves), Vyškov (Otnice), Zlín (Kvítkovice u Otrokovic) a Znojmo (Jaroslavice, Bohutice, Tasovice). Podle externích informací byla na jižní Moravě pozorována poškození způsobená larvami nebo dospělci bázlivce i na jiných lokalitách.

V roce 2013 nebyly zemědělcům vyplaceny žádné finanční kompenzace v souvislosti s výskytem bázlivce kukuřičného.

V posledních letech byla na jednáních Stálého výboru pro zdraví rostlin v rámci diskuzí o strategii ochrany před rozšiřováním bázlivce kukuřičného v EU probírána problematika změny současných opatření proti šíření tohoto škodlivého organismu. Na jednání v prosinci roku 2013 byl pak na základě vyhodnocení současného stavu kvalifikovanou většinou členských států přijat návrh prováděcí směrnice Komise obsahující vyřazení bázlivce kukuřičného z přílohy I směrnice Rady 2000/29/ES o ochranných opatřeních proti zavlékání škodlivých organismů rostlinám nebo rostlinným produktům do Společenství a proti jejich rozšiřování na území Společenství. Tímto aktem přestane být bázlivec regulovaným (karanténním) škodlivým organismem na území EU.

Dále byl přijat návrh prováděcího rozhodnutí Komise, který zrušuje rozhodnutí Komise 2003/766/ES o mimořádných opatřeních proti šíření *Diabrotica virgifera* Le Conte na území Společenství. V návaznosti na tuto skutečnost bude možné zrušit nařízení Státní rostlinolékařské správy o mimořádných rostlinolékařských opatřeních k ochraně proti rozšíření bázlivce kukuřičného (*Diabrotica virgifera virgifera*) s č.j. SRS 060324/2013, které vymezuje nárazníkovou zónu a které v rámci této zóny nařizuje určitá ochranná opatření pro rok 2014. Současně budou zrušena i rozhodnutí a nařízení o mimořádných rostlinolékařských opatřeních, která vydala Státní rostlinolékařská správa v případech výskytu bázlivce v nezamořené oblasti.

Po vydání konečného znění výše uvedených dokumentů Komise v Úředním věstníku EU zruší Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský nařízení a rozhodnutí vydaná Státní rostlinolékařskou správou týkající se bázlivce kukuřičného a novelou vyhlášky č. 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, ve znění pozdějších předpisů, bude tento škůdce zároveň vyřazen ze seznamu regulovaných škodlivých organismů.

Přestože bázlivec kukuřičný přestává být od roku 2014 regulovaným škodlivým organismem, může v budoucnu působit značné škody na kukuřici. Nejvíce ohrožená je v současné době jižní Morava, kde jsou výskyty tohoto škůdce opakovaně mnohem vyšší než jinde. Je proto třeba uplatňovat systém integrované ochrany rostlin. Základem ochrany proti bázlivci kukuřičnému zůstává i nadále omezení monokulturního pěstování kukuřice, tj. každoroční střídání kukuřice v osevním postupu.

Zpracoval: Petr Kroutil

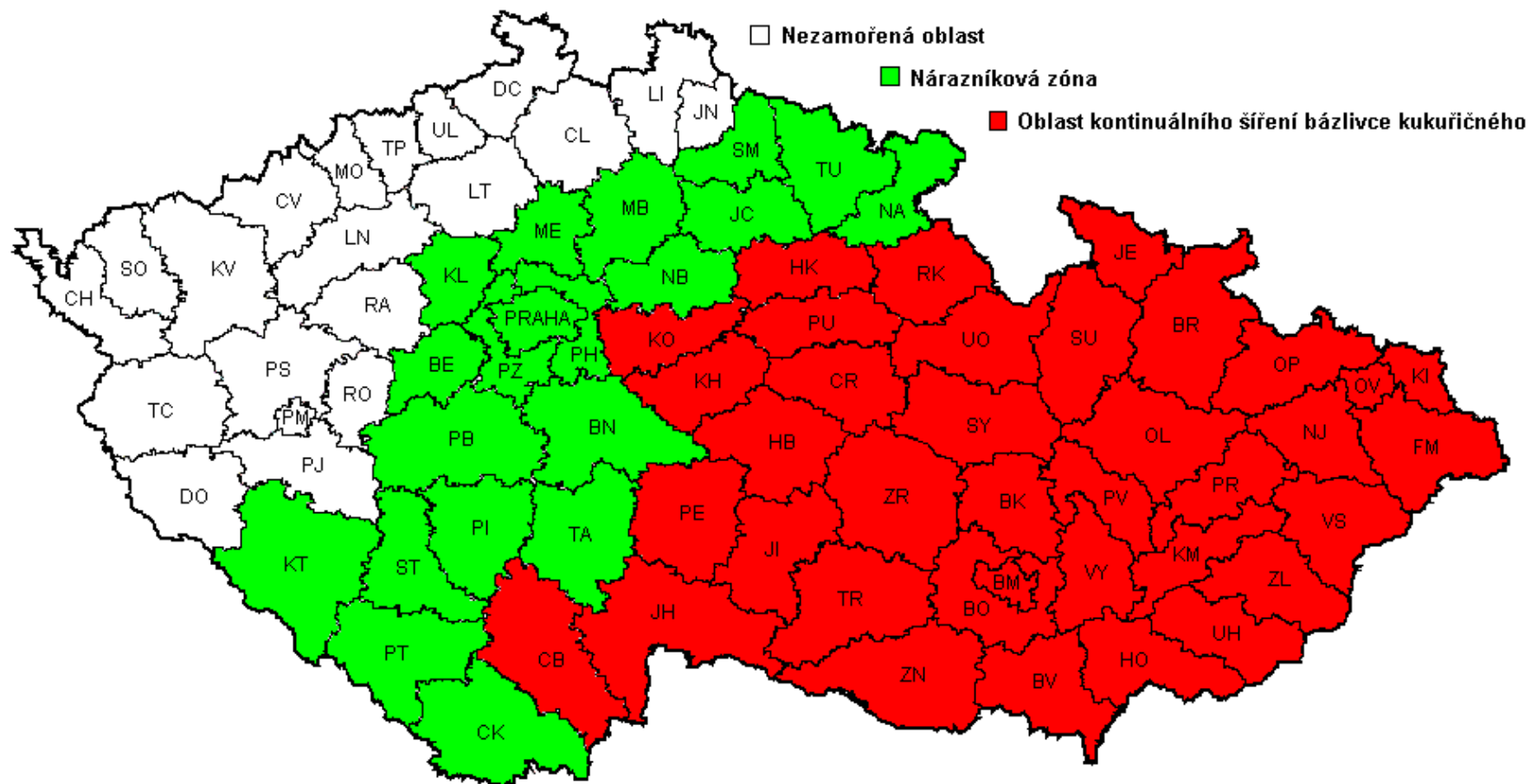
e-mail: petr.kroutil@ukzuz.cz

tel.: 235 010 350

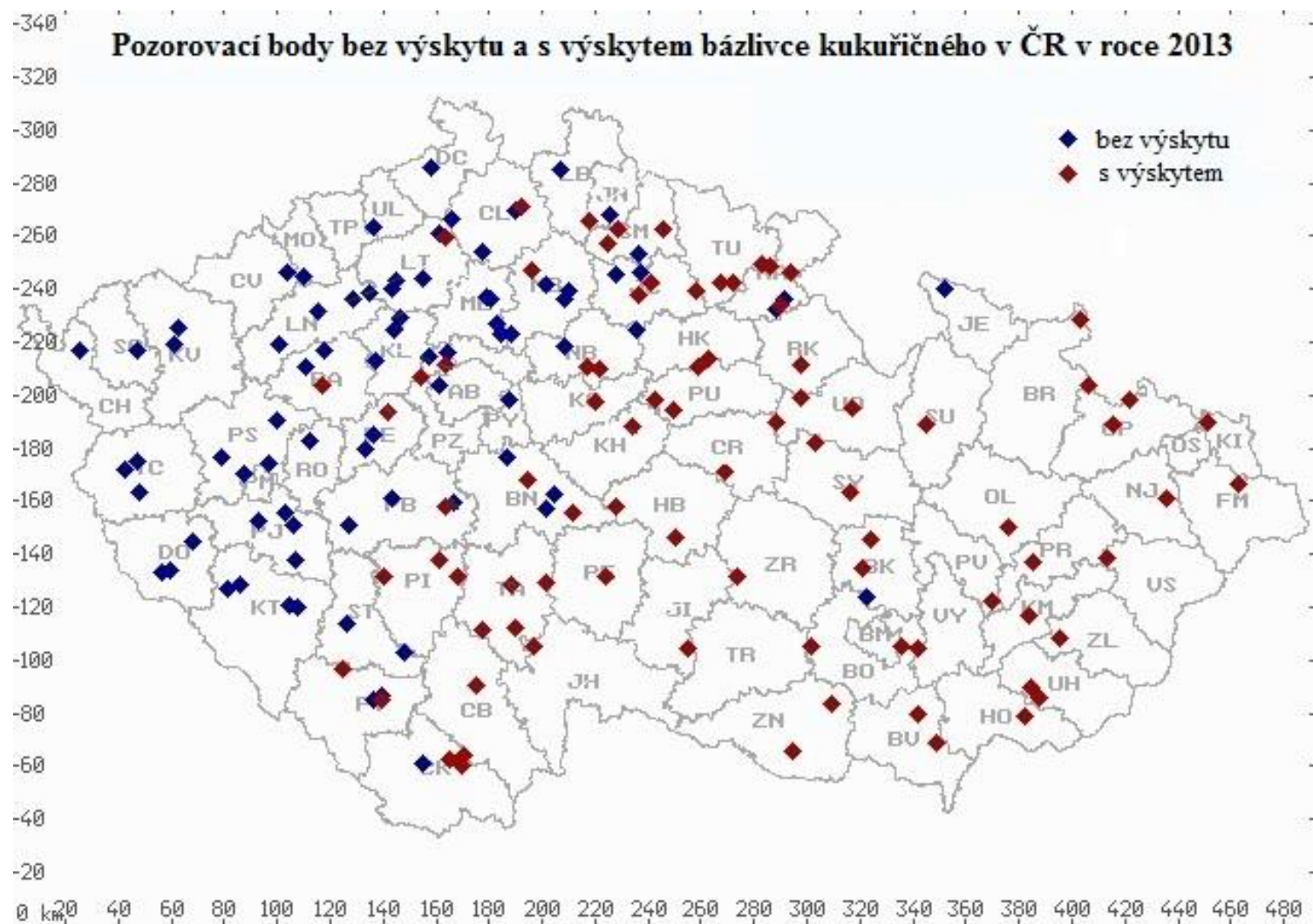
Přílohy:

Mapa č. 1:

Zóny vymezené ke zpomalení šíření bázlivce kukuřičného v ČR pro rok 2013

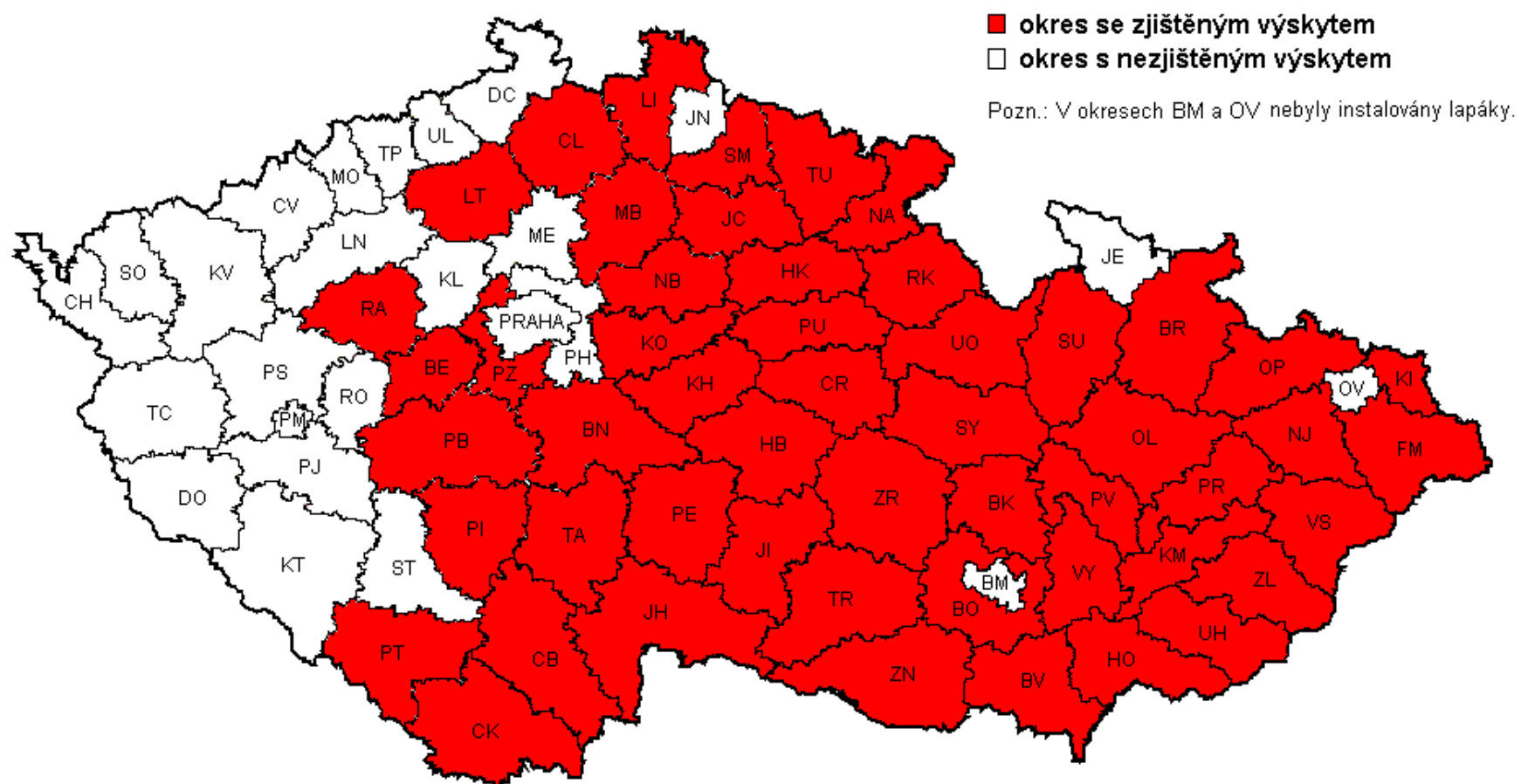

Mapa č. 2:

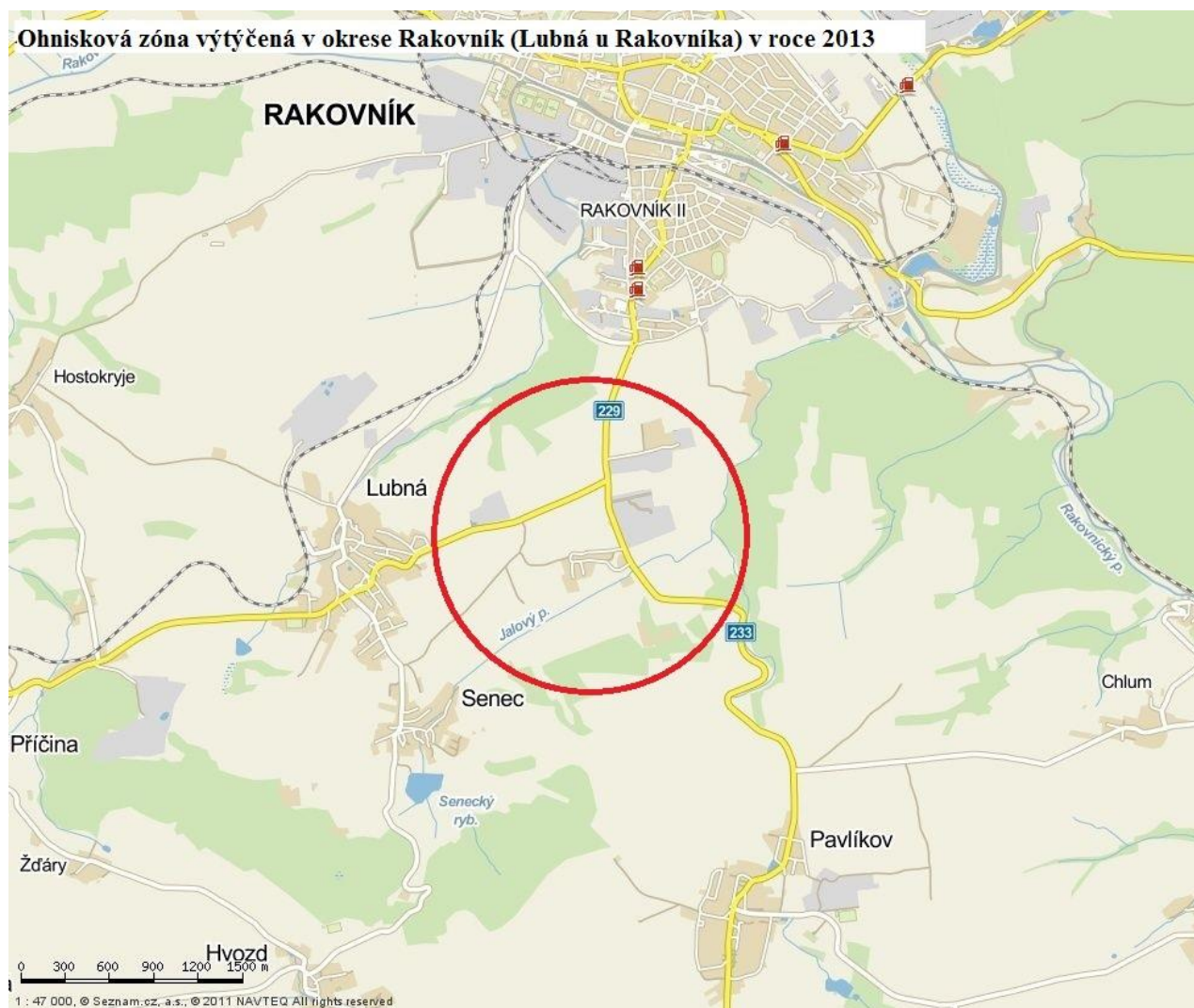

Mapa č. 3:

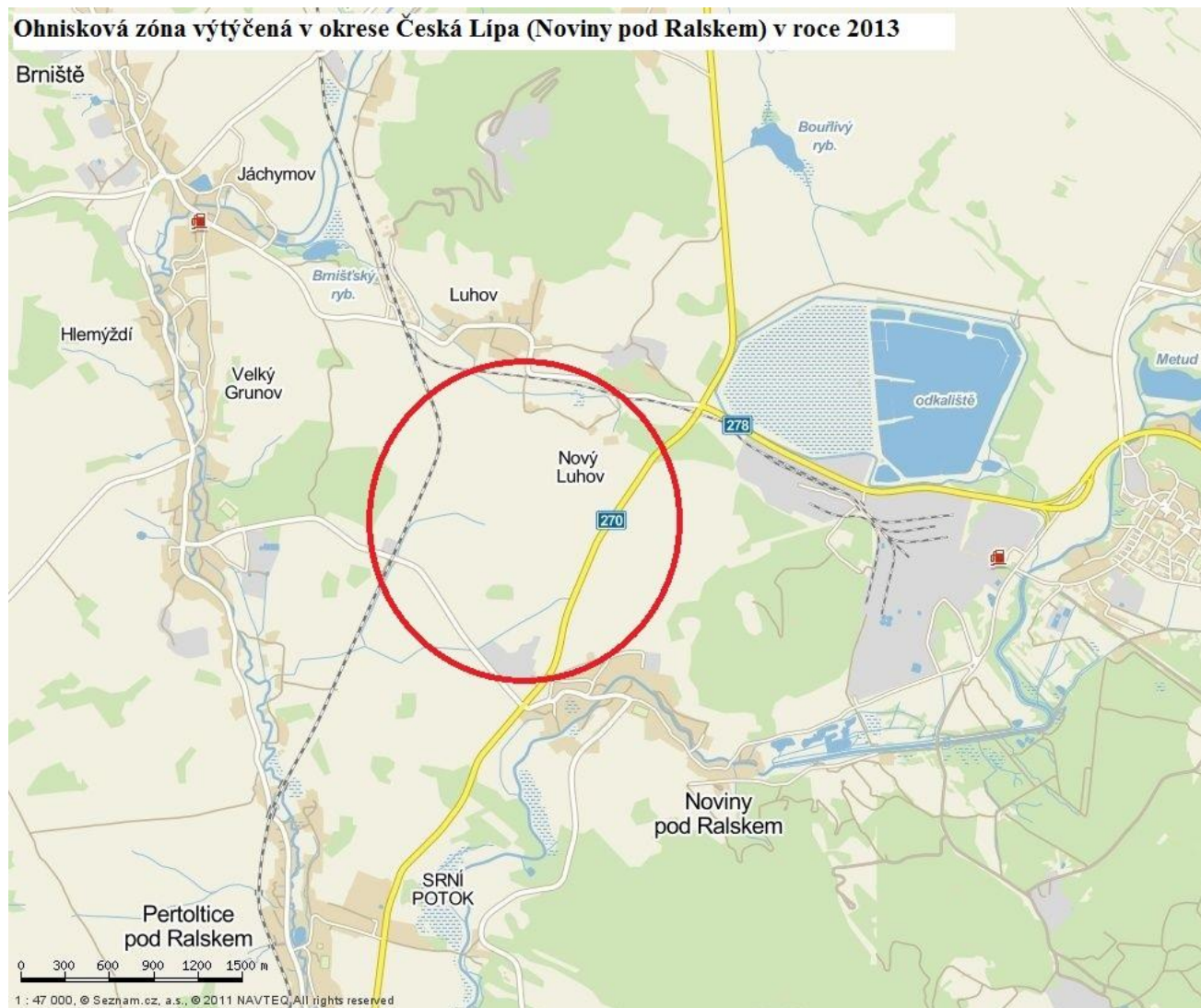
Výskyt bázlivce kukuřičného podle okresů v ČR v roce 2013

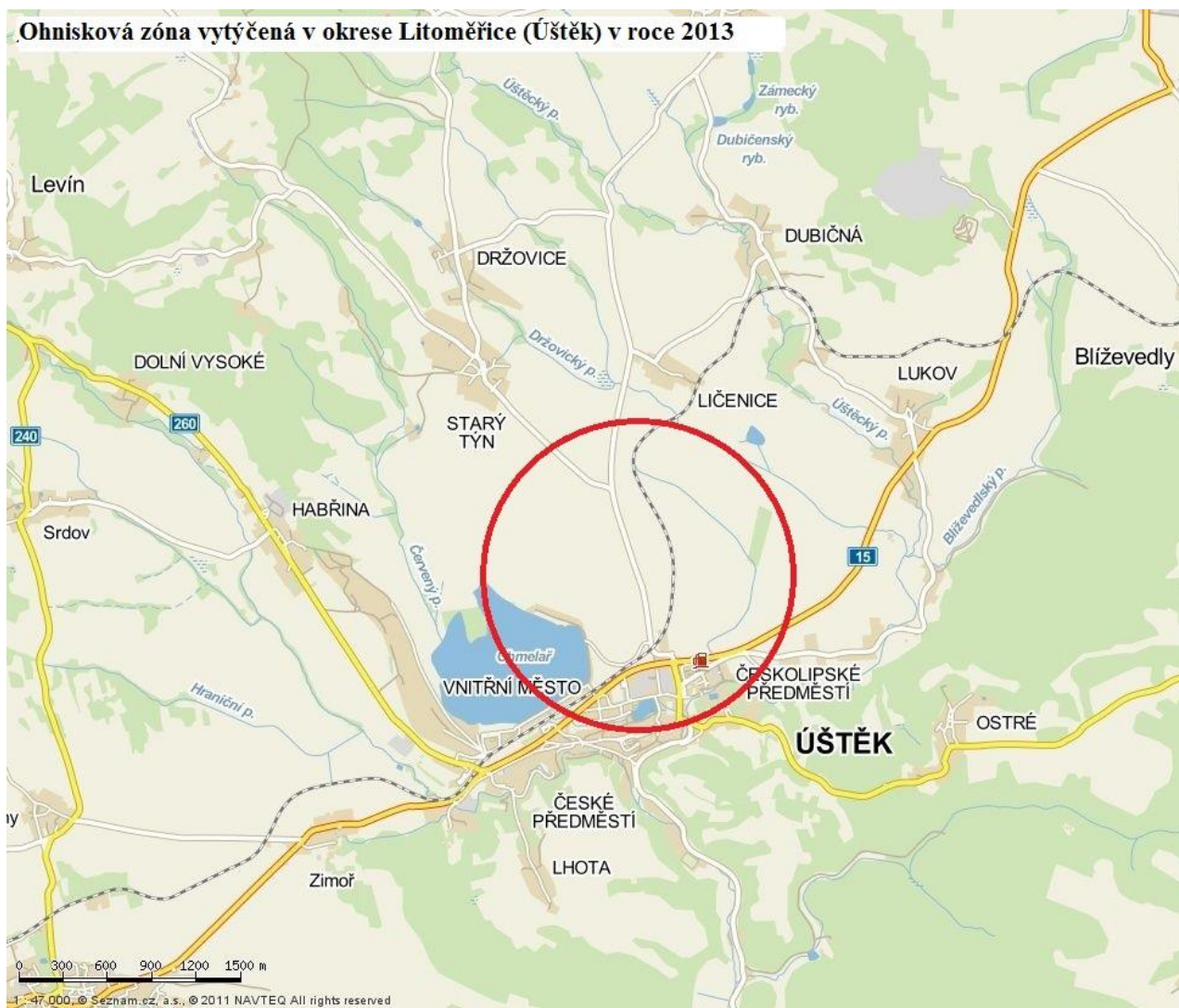
Mapa č. 4:

Mapa č. 5:

Mapa č. 6:

Tabulka č. 1: Výsledky monitoringu bázlivce kukuřičného v ČR v roce 2013

Okres	Katastr	Datum prvního výskytu bázlivce na pozorovacím bodě	Celkový počet brouků zachycených na pozorovacím bodě
Benešov	Borovnice	23.8.	54
	Bořeňovice	12.9.	5
Beroun	Hýskov	29.8.	1
Blansko	Letovice	15.8.	117
	Lysice	29.7.	631
Brno-venkov	Bedřichovice	13.8.	181
Bruntál	Osoblaha	16.8.	110
	Úvalno	1.8.	7
Břeclav	Velké Bílovice	10.7.	821
	Horní Bojanovice	1.8.	242
Česká Lípa	Noviny pod Ralskem	12.9.	1
České Budějovice	Chotýčany	14.8.	2
Český Krumlov	Mirkovice	30.8.	10
	Netřebice	22.8.	5
	Velešín	13.8.	77
Frýdek-Místek	Horní Tošanovice	9.8.	140
Havlíčkův Brod	Kožlí	2.8.	384
	Petrkov	2.8.	503
Hodonín	Vnorovy	26.7.	114
Hradec Králové	Osice	21.8.	123
	Praskačka	26.8.	36
Chrudim	Trhová Kamenice	1.8.	366
Jičín	Miletín	30.7.	9
	Úlibice	22.8.	1
	Vitiněves	26.8.	3
Jihlava	Sedlatice	12.8.	131
Jindřichův Hradec	Pleše	6.9.	2
Karviná	Nový Bohumín	30.7.	15
Kolín	Kutlíře	26.8.	3
Kroměříž	Vážany u Kroměříže	1.8.	104
Kutná Hora	Čírkvice u Kutné Hory	7.8.	298
Liberec	Žďárek u Sychrova	24.9.	1
Litoměřice	Ústěk	13.9.	1
Mladá Boleslav	Plužná	22.8.	2
Náchod	Krčín	30.7.	3
	Velké Poříčí	13.8.	609
	Lhota za Červeným Kostelcem	30.8.	2
Nový Jičín	Skotnice	4.9.	2
Nymburk	Choťánky	6.9.	3
	Polabec	8.10.	1
Olomouc	Holice u Olomouce	31.7.	69

Opava	Otice	2.8.	2
	Oldříšov	2.8.	15
Pardubice	Brloh u Přelouče	13.8.	92
	Trnávka	23.7.	66
Pelhřimov	Starý Pelhřimov	27.8.	70
Písek	Dmýštica	25.9.	1
	Sepekov	22.8.	2
	Mirotice	22.8.	2
Praha-západ	Dobrovíz	8.8.	1
	Únětice u Prahy	24.9.	1
Prachatice	Zdenice	18.9.	1
	Čkyně	4.9.	1
Prostějov	Mořice	17.7.	17
Přerov	Dluhonice	1.8.	41
Příbram	Dublovice	23.9.	1
Rakovník	Lubná	2.9.	1
Rychnov nad Kněžnou	Slemeno	7.8.	264
Semily	Jilemnice	3.9.	2
	Záhoří u Semil	22.8.	6
	Karlovice	22.8.	3
Svitavy	Lány u Litomyšle	13.8.	31
	Hradec nad Svitavou	22.8.	26
Šumperk	Vyšehoří	14.8.	7
Tábor	Měšice u Tábora	29.8.	7
	Hodětín	29.8.	11
	Soběslav	3.9.	17
	Pořín	15.8.	194
Trutnov	Choustníkovo Hradiště	6.8.	23
	Dvůr Králové nad Labem	6.8.	24
	Havlovice	1.8.	19
Třebíč	Rapotice	9.8.	296
Uherské Hradiště	Nedakonice	1.8.	64
	Chylice	22.7.	266
Ústí nad Orlicí	Dolní Dobrouč	5.8.	312
	Sedlec u Vraclavi	6.8.	589
	Skořenice	8.8.	683
Vsetín	Lhota u Kelče	12.8.	84
Vyškov	Holubice	8.8.	83
Zlín	Kvítkovice u Otrokovic	23.7.	1,575
Znojmo	Tasovice nad Dyjí	18.7.	385
	Bohutice	19.7.	2,446
Žďár nad Sázavou	Milíkov	16.8.	8
Celkem			12928